

ΠΙΕΡΙΑ

Μεθώνη (εικ. 1-4)

Αμέσως βόρεια της Νέας Αγαθούπολης έχει εντοπιστεί, ήδη από τη δεκαετία του 1970, η θέση της αρχαίας Μεθώνης, της αρχαιότερης αποικίας στο πλαίσιο του Β΄ αποικισμού στα παράλια του βόρειου Αιγαίου. Ο οικισμός αναπτύσσεται σε δύο λόφους και στην ενδιάμεση έκτασή τους, που στην αρχαιότητα βρέχονταν στα ανατολικά και στα βόρεια από τον Θερμαϊκό κόλπο. Αποτελούσε, μάλιστα, το πιο ασφαλές λιμάνι της ευρύτερης περιοχής, πριν οι προσχώσεις των ποταμών Αξιού, Λουδία και κυρίως του γειτονικού Αλιάκμονα απομακρύνουν τη σύγχρονη παραλία περί τα 500 μ. από τη θέση του οικισμού.

Η δοκιμαστική έρευνα του κεντρικού οικισμού της αρχαίας Μεθώνης άρχισε το 2003 στο αγροτεμάχιο αριθ. 274 της Νέας Αγαθούπολης. Μετά από τα ιδιαίτερα ενθαρρυντικά

ευρήματα, η έρευνα επεκτάθηκε και σε άλλα αγροτεμάχια. Στον ανατολικό, πιο χαμηλό λόφο η κατοίκηση εντοπίζεται ήδη από τη Νεότερη Νεολιθική εποχή και καθ' όλη τη διάρκεια της εποχής του Χαλκού. Τμήμα του νεκροταφείου της ύστερης εποχής του Χαλκού εντοπίστηκε στην ανατολική πλαγιά του δυτικού, πιο οχυρού λόφου.

Κατά την πρώιμη εποχή του Σιδήρου, ο οικισμός, εκτός από τον ανατολικό λόφο, επεκτείνεται και στο δυτικό. Τα μέχρι στιγμής ανασκαφικά ευρήματα υποδεικνύουν ότι, όταν κατέφθασαν εδώ οι καταδιωγμένοι Ερετριείς, άποικοι αρχικά της Κέρκυρας, κατέφυγαν σε έναν ιδιαίτερα ακμαίο οικισμό. Μας είναι δύσκολο να φανταστούμε ότι κατέλαβαν διά της βίας τη θέση. Το πιο πιθανό είναι ότι εδώ προϋπήρχε ήδη κάποιο εμπόριο των Ερετριέων, αφού είναι γνωστή η δράση τους στην ευρύτερη περιοχή ήδη από το 10ο αι. π.Χ.

Το σίγουρο είναι ότι μετά την έλευση των

ΜΕΘΩΝΗ

Εικ. 1. Ερυθρόμορφη αττική κύλικα.

Εικ. 2. Κορινθιακό πινάκιο.

Εικ. 3. Αγροτεμάχιο 274, Κτήριο Α.

Εικ. 4. Αγροτεμάχιο 274, Κτήριο Β.

αποίκων ο οικισμός γνωρίζει ακόμη μεγαλύτερη ακμή. Τα ευρήματα ενός μεγάλου, ορθογώνιου ορύγματος, διαστ. 3,50x4,50 μ. περίπου, του οποίου το δάπεδο εντοπίστηκε στα 10,50 μ. από τη σημερινή επιφάνεια, είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικά για τις σχέσεις της Μεθώνης με ολόκληρο το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Το κυριότερο, όμως, στοιχείο είναι ότι αποτελούσε ένα μεγάλο παραγωγικό κέντρο σε όλους τους τομείς της μικροτεχνίας, της μεταλλουργίας (κατεργασία σιδήρου, χαλκού, χρυσού κ.ά.) και οπωσδήποτε της κεραμικής.

Κορινός

Δυτικά του Κορινού, στη θέση «Ρεβένια», μέχρι τη θέση «Τούμπες» σε μια μικρή κοιλάδα με πλούσια πηγή νερού παρακολουθούμε, με βάση ανασκαφικά και επιφανειακά ευρήματα τη μετακίνηση της κατοίκησης από την Αρχαιότερη Νεολιθική μέχρι την ύστερη εποχή του Χαλκού. Η έκταση που καλύπτει η διασπορά των προϊστορικών θέσεων υπολογίζεται ότι φθάνει το 1 τ.χλμ.

Στο αγροτεμάχιο αριθ. 422 πραγματοποιήθηκε ανασκαφική έρευνα από το 2001 μέχρι το 2004 σε τμήμα οικισμού της Αρχαιότερης Νεολιθικής εποχής. Η έκτασή του, με βάση επιφανειακές ενδείξεις, υπολογίζεται κατά προσέγγιση σε 40 στρέμματα. Τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα αποτελούνταν κυρίως από λάκκους, που στο μεγαλύτερο ποσοστό τους μπορούν να αποδοθούν σε αποθηκευτικούς χώρους των οικιών. Για κάποιους μεγαλύτερους δεν μπορεί να αποκλειστεί η περίπτωση να αποτελούσαν και χώρους διαμονής. Πάντως, ο μικρός αριθμός από πασσαλότρυπες και το σχήμα κάποιων ρηχών λάκκων μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι στις κατόψεις των οικιών επικρατούσαν οι ορθογώνιες κατασκευές.

Τα κινητά ευρήματα ήταν ιδιαίτερα πλούσια, ενώ η κεραμική που περισυλλέχθηκε σε μεγάλες ποσότητες μας βοηθάει να εντοπίσουμε, με βάση τα σχήματα και τη διακόσμησή της, δύο φάσεις του οικισμού (εικ. 5). Η παλιότερη έχει απλά σχήματα με χοντρά συνήθως τοιχώματα αγγείων. Επικρατούν τα μονόχρωμα καλά στιλβωμένα αγγεία με ή χωρίς λαβές, ενώ έχουμε και λίγα με διακόσμηση barbotine. Στην επόμενη φάση συνεχίζονται και οι προηγούμενες κατηγορίες, αλλά τα τοιχώματα γίνονται πιο λεπτά και τα σχήματα πιο τολμηρά, ενώ η γραπτή κεραμική κατέχει μεγάλο ποσοστό. Χαρακτηριστικά είναι και τα τμήματα

από αγγεία με ανθρωπόμορφη πλαστική διακόσμηση.

Βάλτος Λεποκαρυάς (εικ. 6-9)

Η παραπάνω θέση βρίσκεται αμέσως βόρεια της Λεποκαρυάς, ανάμεσα σε δύο μεγάλα ρέματα του Ολύμπου και επηρεάζεται άμεσα από μικρότερα. Η ανασκαφή ξεκίνησε το 2000 με μια μεγάλη καταστροφή από την ΕΡΓΟΣΕ, για τη διάνοιξη υπόγειας διάβασης στη σιδηροδρομική γραμμή και ακολούθησε ένα μικρότερο τεχνικό έργο της Νομαρχίας Πιερίας, που επιβεβαίωσε την αρχαιολογική και ιστορική σημασία του χώρου. Η ανασκαφική έρευνα ξεκίνησε και πάλι με χρηματοδότηση της ΕΡΓΟΣΕ το Μάρτιο του 2006 και ολοκληρώθηκε στο τέλος του ίδιου έτους. Αποκαλύφθηκε προϊστορικός οικισμός με τρεις κύριες οικιστικές φάσεις που χρονολογούνται στη μέση και την ύστερη εποχή του Χαλκού. Ο Βάλτος 1 (1300-1100 π.Χ.) είναι μια πρόχειρη εγκατάσταση με πασσαλότρυπες, λιθοσειρές και λιθοστρώσεις, που χρονολογείται αμέσως μετά την καταστροφή του Βάλτου 2.

Ο Βάλτος 2 (1670-1505 π.Χ.) τοποθετείται χρονικά μετά την καταστροφή της προγενέστερης φάσης από φωτιά και από καταστροφικούς χειμάρρους. Πρόκειται για οργανωμένη εγκατάσταση με πλούσια αρχιτεκτονικά κατάλοιπα. Στον οικισμό κτίστηκαν αυτή την περίοδο τρεις μνημειακοί περίβολοι με ακανόνιστη πορεία που ακολουθούν το φυσικό ανάγλυφο. Κατά την ίδια χρονική περίοδο, ο χώρος χρησιμοποιήθηκε και ως νεκροταφείο, όπως αποδεικνύεται από τρεις ταφικούς τύμβους, ο μεγαλύτερος εκ των οποίων οριοθετείται από ισχυρό δακτύλιο με διαμορφωμένο το εξωτερικό του μέτωπο. Περιείχε τρεις ταφές, οι δύο ενηλίκων, που ήταν ακτέριστες, και η μία νεαρής γυναίκας κτερισμένης με χάλκινο περιδέραιο, σφηκωτήρες και χάνδρες. Οι τάφοι ήταν απλοί λακκοειδείς και σημαίνονταν με τοπικό λιθοσωρό. Η φάση καλύφθηκε από διαβρώσεις του Ολύμπου στις αρχές της ύστερης εποχής του Χαλκού. Ο Βάλτος 3 (1730-1745 π.Χ.) αποτελεί εκτεταμένη εγκατάσταση που καταστράφηκε αρχικά από φωτιά και στη συνέχεια από χειμάρρους. Εκπροσωπείται από ένα εξαιρετικά πλούσιο σε κεραμική και άλλα ευρήματα στρώμα καταστροφής, ενώ οι ενδείξεις για οικοδομικά στοιχεία είναι λίγες. Η κύρια χρήση του χώρου φαίνεται ότι είναι ταφική,

Εικ. 5. Ρεβένια. Γραπτό αγγείο.

Εικ. 6. α) Γενική άποψη της ανασκαφής. Διακρίνονται οι Περιβόλοι 2 και 3, η «Κατασκευή Π», ο Μεγάλος Τύμβος (Τύμβος 1) και το Κτίριο Β.

Εικ. 7. Μεγάλος Τύμβος (Τύμβος 1).

Εικ. 8. Χαρακτηριστική κεραμική: α) αμφορέας, β) κánθαρoι, γ) μινυακά αγγεία, δ) φιάλη, ε) χυτροειδές αγγείο, στ) μικρή φιάλη, ζ) κύπελλο με καλαθόσχημη λαβή και δύο μαστοιδείς αποφύσεις.

Εικ. 9. Χάλκινος πέλεκυς και λίθινα κωδωνόσχημα αντικείμενα (κτερίσματα ταφών).

όπως μαρτυρείται από την παρουσία πέντε λακκοειδών ταφών, από τις οποίες οι δύο ανήκουν σε παιδιά και η μία είναι πλούσια κτερισμένη με κοσμήματα και αγγεία. Η ποσότητα της κεραμικής και των μικροαντικειμένων από τη θέση είναι μεγάλη, με το κύριο μέρος της να αντιπροσωπεύεται από την φάση 3.

Λειβήθρα (εικ. 10-11)

Τα Λειβήθρα, γνωστά από τον ορφικό μύθο, ταυτίστηκαν στα μέσα της δεκαετίας του '50 από τον Έφορο Αρχαιοτήτων Ν. Κοτζιά, στην είσοδο της μεγάλης πτυχής που χωρίζει τον Άνω από τον Κάτω Όλυμπο, περίπου 2 χλμ. βορειοδυτικά του σύγχρονου οικισμού της Σκοτίας. Ο ευρύτερος αρχαιολογικός χώρος, έκτασης 5.000 στρεμμάτων, αποδίδει κατάσπαρτα ευρήματα από την εποχή του Χαλκού μέχρι και τα ιστορικά χρόνια. Ιδιαίτερη θέση κατέχει η ακρόπολη, στη θέση «Καστρί», ένα μεμονωμένο, τειχισμένο ύψωμα με αρχαιότερες (μέχρι στιγμής) ενδείξεις ζωής στον 8ο αι. π.Χ. Η ακρόπολη των Λειβήθρων οριοθετείται από τρεις χειμάρρους που συμβάλλουν σε ενιαία κοίτη και δημιουργούν τον πιο επικίνδυνο από τους χειμάρρους του Ολύμπου, τη Ζηλιάνα

(αρχαίος Σιν). Πρώτη προτεραιότητα υπήρξε η ανάγκη για τη σωτηρία της ακρόπολης από τη διαβρωτική δράση των χειμάρρων. Η αντιστήριξη των πρανών θεραπεύτηκε σε μεγάλο βαθμό, αρχικά από τα ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας (2003-2004) και στη συνέχεια από το πρόγραμμα ΕΠ Πολιτισμός (2007-2008). Η ανασκαφική έρευνα είναι προς το παρόν εξαιρετικά αποσπασματική.

Η σωζόμενη επιφάνειά της είναι τριγωνική/απιοειδής με απόκρημνα πρανή και έχει τη μορφή εκτεταμένου ερειπιώνα. Η τελευταία φάση κατοίκησης τοποθετείται στα ελληνιστικά χρόνια (3ος-πρώιμος 1ος αι. π.Χ.). Αποσπασματικά ανιχνεύθηκε και μία παλαιότερη οικοδομική φάση, η καταστροφή της οποίας πιθανόν τοποθετείται στα τέλη του 4ου ή στις αρχές του 3ου αι. π.Χ., σύγχρονη ίσως με τις γειτονικές θέσεις «Κρανιά», «Κομπολόι» και «Τρία Πλατάνια». Σποραδικά κινητά ευρήματα κλασικής χρονολόγησης δεν έχουν ακόμη συσχετιστεί με την αντίστοιχη οικοδομική φάση. Τέλος, η γεωμετρική περίοδος διαπιστώθηκε, τόσο στην ακρόπολη όσο και στο δυτικό λόφο, όπου εντοπίστηκαν και αρχαίοι λάκκοι-αποθέτες.

Η τελική καταστροφή της ακρόπολης τοπο-

Εικ. 10. Λειβηθρα.
Αεροφωτογραφία.

θετείται στην αρχή του 1ου αι. π.Χ., οπότε ο χώρος εγκαταλείφθηκε για πάντα. Η τελική φάση της ακρόπολης αν και αποσπασματική, είναι πληρέστερα ανεσκαμμένη. Τα κτήρια, συνήθως ακανόνιστης κάτοψης, οργανώνονται με ελεύθερο πολεοδομικό σύστημα, με στενωπούς δρόμους ανάμεσά τους. Άγνωστη παραμένει προς το παρόν η έκταση και η μορφή της πόλης. Επιφανειακά οικοδομικά κατάλοιπα και κινητά ευρήματα μάλλον την τοποθετούν βόρεια και δυτικά της ακρόπολης, στην πλευρά με την πιθανή διαμόρφωση της πύλης στο τείχος.

Κομπολόι (εικ. 12)

Το Κομπολόι είναι μία από τις ανασκαφές που προκάλεσαν τα μεγάλα Τεχνικά Έργα στην είσοδο της Μακεδονίας από τα Τέμπε, στην πεδινή περιοχή των Λειβήθρων, όπου ανασκάφηκαν κατά τη διάρκεια εργασιών για την κατασκευή της νέας σιδηροδρομικής γραμμής τρία ανασκαφικά μέτωπα. Από Ν. προς Β. ονομάστηκαν Κομπολόι, Ντουβάρι Ι και Ντουβάρι ΙΙ. Καλύτερα σωζόμενο και σημαντικότερο είναι το Κομπολόι, που βρίσκεται στη χ.θ. 7000+400-7000+455. Η εθνική οδός Ε-75 διέρχεται 500 μ. Δ. και η ακτογραμμή της Σκοτίνας απέχει 700 μ. προς Α. Ο ανεσκαμμένος χώρος στο Κομπολόι είχε έκταση 3.560 τ.μ. Οι ανασκαφικές εργασίες ξεκίνησαν στα τέλη Μαΐου του 1997 και ολοκληρώθηκαν τον Οκτώβριο του 2000

Εικ. 11. Λειβηθρα.
Άποψη των κτισμάτων
στο ανατολικό τμήμα
της ακρόπολης.

με μεγάλα διαστήματα διακοπών. Αποκαλύφθηκαν μια αγροικία και οινοπαραγωγική βιοτεχνία (οινηρός πιθεώνας), του τέλους του 4ου και των αρχών του 3ου αι. π.Χ. σε

Εικ. 12. Κομπολόι. Γενική κάτοψη του συγκροτήματος.

ενιαίο συγκρότημα συνολικών διαστάσεων 55x28 μ., περίπου 1350 τ.μ. Τουλάχιστον βόρεια και νότια υπήρχαν υπόστεγοι πιθεώνες και άλλες κατασκευές, ενώ ανατολικά και δυτικά η εγκατάσταση συνεχιζόταν. Πρόκειται για δύο εσωστρεφή οικοδομήματα με προσανατολισμό ΒΔ.-ΝΑ. που αρθρώνονται γύρω από μία υπαίθρια αυλή το καθένα και συνδέονται μεταξύ τους με στεγασμένο διάδρομο.

Πιερικό Ηράκλειο - Κρανιά

Στη θέση «Κρανιά» του λόφου του Πλαταμώνα διενεργήθηκε μία από τις ανασκαφές της ΕΡΓΟΣΕ, προκειμένου να κατασκευαστεί η σιδηροδρομική σήραγγα του Πλαταμώνα. Η ανασκαφή ξεκίνησε το 1997, ολοκληρώθηκε το 2001 και υπήρξε εξαιρετικά προβληματική. Εγγενείς, καθημερινές και υποχρεωτικές δυσκολίες ήταν τα μέχρι και 8 μ. ανασκαπτέα (για το τεχνικό έργο) βάθη, οι αλληλο-επικαλυπτόμενες και αλληλο-παρεμβαίνουσες φάσεις από την 3η τουλάχιστον χιλιετία μέχρι και τον 4ο αι. μ.Χ., τα αλληπάλληλα στρώματα καταστροφής, οι τρεις χείμαρροι που τη διασχίζουν ανά τους αιώνες και οι ραγδαίες ταχύτητες ανασκαφής.

Η ρωμαϊκή φάση αρχίζει με στρώμα καταστροφής του 2ου αι. π.Χ., που ίσως σχετίζεται με την αναφερόμενη πολιορκία του Ηρακλείου. Η περιοχή δεν εγκαταλείφθηκε μέχρι τον 4ο αι. μ.Χ. Άγνωστο είναι πότε ακριβώς άρχισε να κατασκευάζεται η σειρά των μνημειακών καμινιών της ρωμαιοκρατίας, όπου ασβεστοποιήθηκαν μαρμαρίνες αρχαιότητες και τοπικός ασβεστόλιθος. Ανασκάφθηκαν από την 9η ΕΒΑ στο λόφο αμέσως βόρεια του λόφου του κάστρου.

Το ελληνιστικό πρόγραμμα ξεκίνησε προς τα τέλη του 4ου αι. π.Χ. με σειρά κτηρίων και επιμελημένη διαμόρφωση ανδρών προς το κάστρο. Τα δύο στρώματα καταστροφής της περιόδου είναι πλούσια σε κεραμική και μικροαντικείμενα. Όπως προέκυψε από το περιεχόμενο στα τρία πηγάδια-αποθέτες, η περιοχή είχε και στα ελληνιστικά χρόνια εργαστηριακό χαρακτήρα, ίσως κεραμικού χαρακτήρα, κληρονομημένο από παλιότερα. Οι κλασικές φάσεις συνοδεύονταν, επίσης, από δύο μεγάλα στρώματα καταστροφής, του 4ου και του 5ου αιώνα π.Χ. Κατά την περίοδο αυτή στην Κρανιά λειτούργησε κεραμικό εργαστήριο παραγωγής, κυρίως αμφορέων.

Κατά την αρχαϊκή εποχή η Κρανιά μετατράπηκε σε νεκροταφείο. Η κύρια γεωμετρική φάση

χρονολογείται στα τέλη του 8ου με αρχές του 7ου αι. π.Χ. Κυριότερο κτίσμα είναι ένα αψιδωτό κτήριο με δύο κυκλικές εστίες στο κέντρο του. Τα γεωμετρικά στρώματα ήταν πλούσια σε κεραμική. Στη γραπτή αναγνωρίζονται διάφορες επαφές, με κυρίαρχα τα στοιχεία του Θεσσαλο-ευβοϊκού κύκλου.

Οι προϊστορικές επιχώσεις, όπου ανασκάφθηκαν, ξεπέρασαν τα 3,50 μ. και έφθασαν τις πρώιμες φάσεις της εποχής του Χαλκού, αλλά η αρχή τους ανάγεται παλιότερα και καλύπτεται από τον υδροφόρο ορίζοντα. Εντοπίστηκαν δύο εργαστηριακοί λάκκοι και δύο περίβολοι της πρώιμης εποχής του Χαλκού, καθώς επίσης και τρεις περίβολοι της ύστερης, που αγκαλιάζουν τους λόφους της Κρανιάς. Καλύτερα σωζόμενος ήταν ο περίβολος του λόφου του Κάστρου που φαίνεται να καταστράφηκε στα τέλη της μέσης εποχής του Χαλκού. Στην εσωτερική του πλευρά εντοπίστηκε λιθόστρωτο που σωζόταν σε άριστη κατάσταση. Παρόμοιο στον οικισμό του Εμπορίου ερμηνεύθηκε ως δρόμος που προστατευόταν από περίβολο και οδηγούσε σε πηγάδι. Αυτή η ερμηνεία είναι δυνατόν να ισχύει και για την Κρανιά. Μία οπισθόπητη πρόχους και άλλα όστρακα στο στρώμα καταστροφής του λιθόστρωτου, καθώς και τα σύγχρονα πηγαία νερά ενθαρρύνουν μια τέτοια υπόθεση.

Τρία Πλατάνια (εικ. 13)

Η παραπάνω θέση βρίσκεται δίπλα στην παραθαλάσσια πεδινή οδό της αρχαιότητας, που μέσω Τεμπών συνέδεε τη θεσσαλική Περραιβία με τη μακεδονική Πιερία. Η ανασκαφή έγινε κατά διαστήματα (από Φεβρουάριο έως Νοέμβριο 2007 και από Μάιο 1999 έως Μάρτιο 2000) στο πλαίσιο των έργων για την κατασκευή της σήραγγας της ΕΡΓΟΣΕ και για τον κόμβο του Πλαταμώνα της Π.Α.Θ.Ε. Στη θέση αποκαλύφθηκε ελληνιστική αγροικία, ορθογώνια με μεγάλη κεντρική αυλή με πηγάδι, κλίβανο, πύργο και ρηχή τάφρο στο κέντρο.

Τα ιστορικά γεγονότα που συνδέονται με τη θέση αναδεικνύονται από τις οικιστικές φάσεις του κτηρίου, σε συνδυασμό με την κεραμική και κυρίως από τα νομίσματα, τα οποία χρονολογούν την αρχική κατασκευή του στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. και την καταστροφή του στις αρχές του 3ου αι. π.Χ., ίσως με τις επιδρομές των Γαλατών. Η ανοικοδόμηση του κτηρίου φαίνεται να έγινε μετά την

Εικ. 13. Τρία Πλατάνια.
Κάτοψη αγροικίας.

καταστροφή, όπως μαρτυρούν τα νομίσματα του Αντίγονου Γονατά και τα δύο θεσσαλικά των Γυρτωνίων (300-196 π.Χ.). Πιθανολογείται η εγκατάλειψή του μετά την επιδρομή των Αιτωλών του Σκόπα, πριν από την τελική καταστροφή του από τους Ρωμαίους, η οποία πιστοποιείται με ασφάλεια από τα νομίσματα του Φιλίππου Ε΄ στις αρχές του 2ου αι. π.Χ.

Πηγή Αθηνάς (εικ. 14)

Βρίσκεται στους πρόποδες του Κάτω Ολύμπου, 3 χλμ. βόρεια του λόφου Καραλή, όπου βρίσκεται η Φίλα, ενώ 5 χλμ. βόρεια τοποθετείται ο λόφος του κάστρου του Πλαταμώνα, πιθανότατα το αρχαίο Ηράκλειο. Η θέση βρίσκεται γύρω από την ομώνυμη πηγή αένας ροής, 1 χλμ. από τη μεγάλη ελληνοιστική αγροικία στα Τρία Πλατάνια. Η θέση ανασκάφηκε με χρηματοδότηση της Π.Α.Θ.Ε. κατά το χρονικό διάστημα 2001-2003, οπότε αποδεσμεύτηκε τμήμα της για την εκτέλεση του οδικού έργου. Η ανασκαφή ξεκίνησε εκ νέου τον Απρίλιο του 2008 και ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2011.

Οι ανώτερες επιχώσεις ήταν νεότερες και της τουρκοκρατίας, διαταραγμένες από τα έργα της εθνικής οδού. Η αμέσως προηγούμενη χρονολογικά φάση αφορούσε ένα ρωμαϊκό αγρόκτημα και τμήμα νεκροταφείου αυτοκρατορικών χρόνων. Στην αγροικία βρέθηκαν πολυάριθμα πήλινα σκεύη, που ανήκουν σε ένα ευρύ χρονολογικό φάσμα από τον 1ο έως τον 4ο αι. μ.Χ. Κάτω από τη ρωμαϊκή φάση ακολουθούσαν επιχώσεις που ανήκουν σε αγρόκτημα των κλασικών-ελληνοιστικών χρόνων.

Σε αμέσως χαμηλότερο επίπεδο η ανασκαφή αποκάλυψε ένα νεκροταφείο τύμβων σε ευθεία γραμμή πάνω και κάτω από την εθνική οδό. Οι τύμβοι της Πηγής Αθηνάς ήταν κατασκευασμένοι από τρόχαλα των παρακείμενων ρεμάτων και περιβάλλονταν από έναν ή δύο δακτυλίους. Στον τύμβο υπήρχε πάντα ένας κεντρικός τάφος, που κάποτε ήταν ο μοναδικός. Ήταν κατά κανόνα ο μνημειοκότερος, πιθανόν ο τάφος ενός κεντρικού νεκρού της οικογένειας. Οι ταφές ήταν όλες ατομικές, συνήθως με ένα αγγείο ως κέρισμα.

Εικ. 14. Πηγή Αθηνάς.
Ευρήματα Νεολιθικής εποχής.

Εικ. 15. Τάφος 5.

Εικ. 16. Τάφος 5 (λεπτομέρεια).

Εικ. 17. Τάφος 15 (λεπτομέρεια).

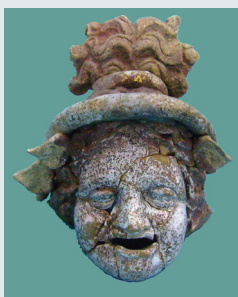
Εικ. 18. Γυάλινη φοινικική υδρίσκη από τον τάφο 10.

Εικ. 19. Αγγεία τάφου 5.

Εικ. 20. Πήλινο θεατρικό προσωπίο από τον τάφο 1.

Εικ. 21. Πήλινο θεατρικό προσωπίο από τον τάφο 3.

Μετά την ανασκαφή του νεκροταφείου διαπιστώθηκε ότι στην ίδια θέση προϋπήρχε αλληπάλληλη εγκατάσταση της Νεότερης, τουλάχιστον, Νεολιθικής εποχής (φάσεις Διμηνιακές και Προδιμηνιακές), με ανεσκαμμένες επιχώσεις που έφθασαν τα 4 μ. και δεν εξαντλήθηκαν. Αποκαλύφθηκαν στρώματα καταστροφής, δάπεδα, λάκκοι, ορύγματα, λιθοσειρές, λιθοστρώσεις, καθώς και ένας αποσπασματικά σωζόμενος περίβολος, θεμελιωμένος επί του φυσικού βράχου. Τα κινητά ευρήματα (κεραμική, λίθινα εργαλεία, πήλινα μικροαντικείμενα) είναι επίσης άφθονα και συντηρούνται.

Μακρύγιαλος (εικ. 15-21)

Κατά το διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου 2010 διενεργήθηκε σωστική ανασκαφή στο αγροτεμάχιο αριθ. 691, το οποίο βρίσκεται περί τα 800 μ. βορειοδυτικά του οχυρωμένου οικισμού

της Πύδνας. Εντοπίστηκαν 20 τάφοι, εκ των οποίων δύο ανήκουν στην πρώιμη εποχή του Σιδήρου, τέσσερις στον 3ο αι. π.Χ., ένας στο 2ο αι. π.Χ., ενώ οι υπόλοιποι είναι του 4ου αι. π.Χ. Ερευνήθηκαν, επίσης, κατάλοιπα κατοίκησης των κλασικών χρόνων (πιθεώνας, λάκκοι, στρώμα καταστροφής) και δύο αρχαίοι δρόμοι. Οι τάφοι 1-16 βρέθηκαν συγκεντρωμένοι σε δύο γειτονικές συστάδες. Η πρώτη συστάδα χρονολογείται στον 4ο αι. π.Χ. και στην πλειονότητά τους οι τάφοι ανήκουν στον τύπο του λακκοειδούς με ξύλινη κλίνη. Μερικά σκάμματα είναι ιδιαίτερα μνημειακά σε διαστάσεις, ενώ σε πολλά από αυτά τα τοιχώματα ήταν επιχρισμένα με έγχρωμο κονίαμα (λευκό, ερυθρό, κίτρινο). Σε μια περίπτωση (τάφος 7) έγινε χρήση χάλκινου τεφροδόχου αγγείου και σε άλλη μια (τάφος 16) είχαμε καύση σε λάκκο. Οι τάφοι 9 και 14 είχαν συληθεί, αλλά διέσωσαν αρκετά κτερίσματα.

Οι ταφές ήταν ανδρικές, γυναικείες, παιδικές, μερικές πλούσια κτερισμένες (κοσμήματα, αγγεία, αντικείμενα καλλωπισμού). Πολλές από τις κλίνες έφεραν ελεφαντοστέινη διακόσμηση, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις είχαν τοποθετηθεί και χάλκινα επίχρυσα στεφάνια, επίσης ως διακοσμητικό στοιχείο.

Η δεύτερη συστάδα αποτελείται από τέσσερις τάφους που χρονολογούνται στον 3ο αι. π.Χ. Οι θάλαμοι είναι σαφώς μικρότεροι σε δια-

στάσεις και σε βάθος, γεγονός που μας κάνει να υποθέσουμε την ύπαρξη τύμβου, ο οποίος θα κάλυπτε τους τάφους αυτούς. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τους νεκρούς είναι σαφώς πιο πενιχρά.

Από τους υπόλοιπους τάφους που βρέθηκαν στο αγροτεμάχιο 691 ξεχωρίζει ο τάφος 18 για τη διακόσμηση της ξύλινης κλίνης με πύλινες μορφές.

Προϊστάμενοι

Πολυξένη Αδάμ Βελένη (2004-2006)
Ευτυχία Πουλάκη Παντερμαλή (2006-2010)

Ανασκαφές

Μεθώνη
Κορινός
Βάλτος Λεπτοκαρυάς

Λείβηθρα
Κομπολόι
Πιερικό Ηράκλειο - Κρασιά
Τρία Πλατάνια
Πηγή Αθηνάς

Ρέμα Τριανταφυλλιάς
Πηγή Αρτέμιδος
Κούκος
Μακρύγιαλος
Κατερίνη

Υπεύθυνοι Αρχαιολόγοι

Μ. Μπέσιος, Κ. Νούλας, Α. Αθανασιάδου
Μ. Μπέσιος, Φ. Αδακτύλου
Ε. Πουλάκη Παντερμαλή, Σ. Κουλίδου, Ε. Παπαδοπούλου
Ε. Πουλάκη Παντερμαλή, Ε. Κλινάκη
Ε. Πουλάκη Παντερμαλή, Ε. Κλινάκη, Α. Μουράτη
Ε. Πουλάκη Παντερμαλή
Ε. Πουλάκη Παντερμαλή, Α. Σύρος, Ε. Γεροφωκά
Ε. Πουλάκη Παντερμαλή, Ε. Παπαδοπούλου, Σ. Κουλίδου
Μ. Μυτελέτσος
Σ. Κουλίδου
Μ. Μπέσιος, Κ. Νούλας
Μ. Μπέσιος, Α. Αθανασιάδου
Ε. Αλβανού